

Finlands regeringsproblem

Den nu sittande finländska minoritetsregeringen — tillkommen efter ryska påtryckningar och presidentens initiativ — uppfattades till en början som ett provisorium, som snabbt skulle avlösas av en regering med starkare parlamentarisk förankring. Att en förändring är påkallad är man fortfarande någorlunda ense om. De sakliga motsättningarna mellan partierna, som här inte närmare skall beröras, medför växande svårigheter för en ministär som kan påräkna fast stöd endast från agrarpartiet, alltså från mindre än en fjärdedel av riksdagens ledamöter. Särskilt inför det stundande budgetarbetet framstår regeringens svaghet som ödesdigra.

Men om lösningen av problemet finns ingen enighet, inte ens något samförstånd inom en majoritet. Socialdemokraterna uttalade sig redan i våras för nyval; de hoppas att vid ett upplösningssval den ur partiet utträdde fraktionen, simoniterna, skulle förintas eller så starkt försvagas att dess nyckelställning i riksdagen bleve undanröjd och vägen därmed öppnad för en stor demokratisk koalition av samma art som den som förra hösten bildades under Fagerholms ledning. De övriga "egentliga" oppositionspartierna — samlingspartiet, svenska och finska folkpartierna — står tecksamma eller ovilliga inför tanken på upplösningssval, men önskar, liksom socialdemokraterna, en samlingsregering av "de uppbyggande demokratiska krafterna", för att begagna en formulering i en resolution av samlingspartiet; därmed uttrycks en förhoppning om att agrarererna skall gå med på en koalition av angiven art. Agrarererna åter är benägna för en regering av alla partier, även kommunisterna; att gå med på detta krav betraktar oppositionen som en demokratisk självuppgivelse. Då agrarererna inte vill riskera en samverkan i regeringsställning med blott kommunisterna och simoniter, blir den sittande presidentregeringen tills vidare den enda möjligheten.

Det taktiska spelet kompliceras av att presidentvalet om tre och ett halvt år (februari 1962) redan påverkar uttalanden och handlingar. Framför allt är av vikt att president Kekkonen knappast kan räkna på återval annat än genom samma konstellation som 1956; alltså samverkan mellan agrarer, simoniter och kommunisterna. Om han medverkar till en regering ur vilken de båda sistnämnda partierna är uteslutna,

förstör eller förminskar han sina utsikter år 1962.

Viktigare än allt detta, men sammanflätat med de sakliga motsättningarna och det partitaktiska spelet, är ett annat problem: det utrikespolitiska. I vad mån gör ryssarna anspråk på att dirigera den finländska regeringsbildningen, i vad mån utnyttjas eller rent av eggas de ryska anspråken genom meddelanden, uttalanden och aktioner från finländska partier och från själve den finländske statschefen?

Genom omständigheterna vid ministären Fagerholms avgång, den nu sittande regeringens tillträde och presidentens uppträdande i dessa sammanhang har denna fråga blivit mera aktuell och tillspetsad än kanske någonsin förr, i varje fall sedan kommunisterna senast satt i regeringen för elva år sedan. De ryska påtryckningarna, som gjorde den Fagerholmska ministären omöjlig, påstods visserligen bero på att i denna ministär ingått vissa för ryssarna särskilt missagliga personer, främst socialdemokraten Leskinen. Men klart är att ryssarnas uppträdande uttryckte en fordran att inom obestämd ram få kontrollera den finländska regeringens konstruktion och att denna fordran lätt kan utvidgas till ett krav på bestämd partipolitisk sammansättning, närmast att kommunisterna skall vara med och att i annat fall samlingspartiet och eventuellt andra partier skall ställas utanför. Och här till kommer att de ryska anspråken underblåstes, kanske inspirerades av att kommunisterna, simoniterna och en del agrarer förklarade regeringen Fagerholm betänklig med hänsyn till de ryska relationerna.

Vidare: presidenten var vid bildandet av den nuvarande regeringen uppenbart påverkad av dessa anspråk, han reagerade inte mot Chrustjovs uttalanden i Leningrad i januari detta år, utan följde den ryska statsledningens direktiv i sina förmaningar till den finländska pressen. Det är inte underligt om man på många håll i Finland talar om ett samspel eller en växelsång mellan utländska och inländska krafter. Stegras inte de ryska anspråken då de godtas och till och med uppmuntras även av demokratiska partier i Finland? Blir inte presidenten och de honom närmastående partierna efter de gjorda erfarenheterna lockade att bruka det ryska trycket som ett inrikespolitiskt maktmedel? Alla är ense om att samförståndspolitiken med

ryssarna måste fortsätta; om presidenten — med den ryska statsledningen som strategisk reserv — förklarar att denna samförståndspolitik kräver den eller den lösningen, den eller den regeringen, är det svårt att med tillbörlig kraft hävda Finlands oberoende i varje enskild punkt.

De misstankar, den oro som allt detta framkallat inom stora folkgrupper har, för att ta ett par auktoritativa exempel, antyttis av ledande män inom svenska folkpartiet. Den 6 juni, vid partidagen, yttrade riksdagsgruppens ordförande, skolrådet John Osterholm: "I detta sammanhang är det i den politiska anständighetens namn påkallat att anmäla ett bestämt avståndstagande från de strävanden som på vissa håll i samhället har kommit till synes i försök att monopolisera de östliga relationerna för sig och med anspråk på att vara de enda kompetenta att förvalta det politiska arvet efter Paasikivi. Därigenom har på ett konstlat sätt skapats en verklighetsfrämmande uppdelning av nationen i renläriga och halvhjärtade anhängare av Paasikivipolitiken, en attityd som har exponerats både inåt och utåt."

För några dagar sedan uttalade en annan av folkpartiets ledande män, professor Nils Meinander, i ett radiotal — enligt referat i Nya Pressen — "sin oro för att utrikespolitiska hinder (för en ombildning av regeringen) kommer att föreligga så länge agrarererna finner det lämpligt att hänvisa till dem". Inom oppositionen, dvs inom majoriteten av demokrater, befarar man inte blott ryska ingripanden i regeringsfrågan, utan också att man i Finland "på vissa håll i samhället" skall begagna ryska ingripanden, och antaganden om sådana ingripanden, för att stärka sin egen ställning.

Vad som här enligt redan gjorda erfarenheter hotar är inte

Finländsk balans

blott ryska veton mot vissa regeringsmedlemmar eller vissa partier och denna "vetorätts" anlitande som resurs i den finländska partistriden. På längre sikt hotar en demoralisering av finländsk politik. Den redan nu påtagliga och väl begripliga försiktigheten kan urarta till räddhåga för att säga något som inte helt passar de ryska — eller finska — maktavarna; politikerna riskerar sin position, sina möjligheter att avancera och handla genom att säga vad de menar, eller ens i omskrivande ord antyda vad de menar. För folk i allmänhet skymmes skillnaden mellan demokrati och diktatur, mellan ofrånkomlig anpassning och total undfallenhet. Även den som helt inser att Finland måste föra en "Paasikivipolitik" har rätt att räkna med och hoppas på att denna politik skall kunna genomföras utan dessa farliga följder för parlamentarism, folkstyrelse och nationell självstyrelse.